

Nätverket Heaven or sHell

Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

2013-04-12

YTTRANDE

**Betänkandet SOU2012:73 Remiss avseende betänkandet
Undersökningstillstånd och arbetsplaner N2012/5688/FIN**

Sammanfattning

Väl medvetna om det snäva utredningsdirektivet, så var enligt utredarens egen utsago ett av syftena att skapa balans mellan de enskildas, det allmännas och mineralnäringens intressen. Vi finner inte att det liggande förslaget bidrar till att detta delmål uppnås utan att betänkandet helt tydligt ger företräde åt mineralnäringens intressen. Vi delar inte synen att utvinning av mineraler alltid har större vikt än bevarandet av våra gemensamma naturvärden och andra intressen. Istället tycker vi att mineralnäringen liksom andra alltid bör inkludera en hållbarhetstanke och inte få ha en status som ett självändamål.

Även om det i framtiden blir enklare för kommuner och övriga berörda att ta del av information angående undersökningstillståndsprocessen och arbetsplanförfarandet kommer deras möjlighet till inflytande och skydd av motstridande intressen att förbli nästintill obefintligt. Vi beklagar därför att vårt yrkande om ett tilläggsdirektiv angående utredning av ett kommunalt veto inte beaktades i synnerhet då vi menar att näringsutskottets ställningstagande hade gett utrymme för detta.

Våra farhågor är stora att ändringen av sakägarbegreppet till begreppet "innehavare av särskild rätt" kommer att få en negativ effekt, nämligen att färre berörda än tidigare tillåts vara delaktiga och bidra med sin kunskap i beslutsprocesserna. Vi håller fast vid vårt förslag att använda begreppet "den berörda allmänheten".

Vad gäller utredningens förslag angående alunskiffer verkar det inte vara genomtänkt på det viset att ingen hänsyn tas till denna bergarts specifika sammansättning och miljöriskerna det innebär.

Våra förslag är följande:

1. **Sakägarbegreppet måste utvidgas till begreppet "den berörda allmänheten", såsom den definieras av EU.**
2. **Säkerställ en klagorätt för berörda kommuner vad gäller Bergsstatens beslut om undersökningstillstånd.**
3. **Bestämmelsen i 1 § mineralförordningen (1992:285) bör inte förändras.**
4. **Länsstyrelser och kommuner behöver kunna bevaka och bevara allmänna intressen i samband med arbetsplaner.**
5. **Samtliga arbetsplaner ska fastställas av bergmästaren genom ett överklagbart beslut och uppgiften att delge arbetsplanerna bör flyttas från tillståndshavarna till Bergsstaten.**
6. **Tillsyn över arbetsplanen ska flyttas till länsstyrelsen.**
7. **Ansökan om undersökningstillstånd bör föregås av en miljökonsekvensbeskrivning**
8. **Inför kommunalt vetorätt istället för yttranderätt för kommuner.**
9. **Inför ett krav på samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.**
10. **Större hänsyn tas till alunskiffers miljöpåverkan i och med att det kommunala inflytandet på beslutsprocessen stärks.**
11. **Om alunskiffern ska tas bort ur lagtexten behöver listan med koncessionsmineral kompletteras.**

Avsnitt 10.4 Sakägarbegreppet i minerallagen och mineralförordningen

1. **Sakägarbegreppet måste utvidgas till begreppet "den berörda allmänheten", såsom den definieras av EU.**

Sakägarbegreppet betyder olika saker i miljöbalken och minerallagen. Men istället för att jämställa enskildas rätt inför två lagar, bidrar förslaget till att miljöbalken underordnas minerallagen medan lagarna åtminstone borde gälla parallellt, om inte till och med minerallagen borde underordnas miljöbalken. Att endast tillåta "innehavare av särskild rätt" innebär en tydlig minskning av klagoberättigade och går stick i stäv mot EU:s definition av den berörda allmänheten som lyder: "Med den berörda allmänheten avses de som berörs av eller kan antas bli berörda av eller som har ett intresse av vissa beslutsprocesser på miljöområdet." Intentionen med detta är bland annat att tillvarata kompetens och säkra allmänhetens intressen.

2. Säkerställ en klagorätt för berörda kommuner vad gäller Bergsstatens beslut om undersökningstillstånd.

Medan Bergsstaten tyvärr inte alls ska ta hänsyn till allmänna och miljöintressen åligger det helt tydligt kommunerna. Tvärtemot utredarens resonemang att instämma i tidigare domstolsprövningar som har avslagit kommuners klagorätt, menar vi att en framtida minerallag ska säkerställa just denna rätt så att domstolarna kan rätta sig efter detta. Det är absurt att kommuner har klagorätt i frågor kring miljöbalken, medan den nekas för minerallagen. Och det blir lika absurt om lagstiftaren följer domstolars tidigare beslut istället för att rätta till brister och otydligheter i lagtexten.

Avsnitt 11.6.2 En förenkling av innehållet i ansökan om undersökningstillstånd

3. Bestämmelsen i 1 § mineralförordningen (1992:285) bör inte förändras.

Om innehållet i en ansökan om undersökningstillstånd helt utesluter aspekter som rör miljöskydd och andra motstridande intressen består faran att prospektörer inte tar hänsyn till dessa intressen alls, medan vi anser att det borde vara en helt avgörande del av tillståndsprocessen. Med tanke på Bergsstatens olämplighet att bedöma dessa frågor tycker vi det är av största vikt att en annan myndighet prövar dessa aspekter, alternativt att Bergsstaten utökar sin kompetens kring detta. Utredningen har dock inga förslag i denna riktning. Vi menar att det även fortsatt ska vara obligatoriskt att prospektören besvarar punkterna 4-6 och 9 i 1 § mineralförordningen och att det behövs vidare utredning vem som innehar ansvaret för dessa punkter.

Avsnitt 11.6.3 Information till fastighetsägare och innehavare av särskild rätt i samband med ansökan och beslut om undersökningstillstånd

Inget att erinra.

Avsnitt 11.6.4 Delgivning av ansökan om undersökningstillstånd och beslut om undersökningstillstånd

Inget att erinra.

Avsnitt 11.6.5 Rätt för fastighetsägare och innehavare av särskild rätt att yttra sig över ansökan om undersökningstillstånd

Inget att erinra.

Avsnitt 11.6.6 Rätt att bygga väg

Inget att erinra.

Avsnitt 12.2 Arbetsplanens innehåll

4. Länsstyrelser och kommuner behöver kunna bevaka och bevara allmänna intressen i samband med arbetsplaner.

Förslaget att ta bort prospektörens skyldighet att ange hur motstående intressen kan anta påverkas begränsar möjligheten för länsstyrelser och kommuner att följa sina uppdrag att

skydda dessa intressen under arbetets gång. Att bergmästaren enligt förslaget inte längre ska meddela villkor för skyddet av allmänna intressen är lika beklagligt och visar än en gång att lagförslaget tydligt gynnar mineralnäringen medan allmänheten och miljön åsidosätts. Att utveckla och precisera systemet med arbetsplaner borde istället leda till en utökad möjlighet för inflytande av kommuner och länsstyrelser som borde kunna få använda sig av en vetorätt så fort det blir tydligt att ingreppen i samband med undersökningen inte går att förenas med skydd av motstridande intressen.

Avsnitt 12.3 Ett förslag på arbetsplan ska delges även de innehavare av särskild rätt som inte är inskrivna i fastighetsregistret

Inget att erinra.

Avsnitt 12.4 Delgivning och fastställande av arbetsplan

5. Samtliga arbetsplaner ska fastställas av bergmästaren genom ett överklagbart beslut och uppgiften att delge arbetsplanerna bör flyttas från tillståndshavarna till Bergsstaten.

Förslaget att inte flytta delgivandet av arbetsplanen från tillståndshavarna till Bergsstaten bidrar till mindre rättsäkerhet, framför allt med tanke på, som utredaren själv anger, att arbetsplanen är ett slags myndighetsbeslut. Vi håller med LRF i den punkten att det behövs ett överklagbart beslut som borde fastställas av bergmästaren. Endast på det viset skulle det bli möjligt att få tillstånd domstolsprövningar av tvivelaktiga arbetsplaner. Med tanke på dagens teknikutveckling kan även undersökningsarbete innebära stora ingrepp och miljörisker, så att det inte räcker att tillståndshavarna delger arbetsplanen. Enligt vår mening bör "den berörda allmänheten" kunna överklaga beslut om arbetsplaner vilket inkluderar kommuner och länsstyrelser.

Avsnitt 12.5. En gällande arbetsplan ska skickas till bergmästaren

Se vår kommentar till avsnitt 12.4

Avsnitt 12.6 Bergmästarens tillsyn över arbetsplanen

6. Tillsyn över arbetsplanen ska flyttas till länsstyrelsen.

Våra erfarenheter gör att vi instämmer med utredaren när han anser att Bergsstatens tillsyn idag inte är tillräcklig. Vi hade gärna sett ett förslag som löser detta problem, men medan utredningen framkommer till att inte flytta tillsynen till länsstyrelsen håller vi fast vid att det vore den bästa lösningen. De länsstyrelser som idag inte äger kunskap om mineralnäringen skulle kunna öka den egna kompetensen inom detta område. Att Bergsstaten som inte innehar miljökunskap och som endast finns i norra delen av landet ska sköta tillsynen även i fortsättningen är ingen bra lösning. Länsstyrelserna däremot finns över hela landet och känner till de egna ansvarsområdena och står i kontakt med kommunerna.

Avsnitt 13.3 Skyddet för renskötselrätten

Inget att erinra.

Avsnitt 14.3 Prövning av motstående intressen inför undersökningstillstånd

7. Ansökan om undersökningstillstånd bör föregås av en miljökonsekvensbeskrivning

Vi och andra har anfört tunga argument som borde ha lett till slutsatsen att man tvärtemot förslaget borde genomföra en prövning av motstående intressen innan tillståndsgivningen. Vi vidhåller vårt krav att en ansökan om undersökningstillstånd bör föregås av en miljökonsekvensbeskrivning, så att allmänheten kan få en uppfattning om och delta i en konstruktiv diskussion om miljöeffekterna.

Avsnitt 14.4.2 Kommunen ges tillfälle att yttra sig över samtliga ansökningar om undersökningstillstånd

8. Inför kommunalt vetorätt istället för yttranderätt för kommuner.

Att som i förslaget ge kommuner en yttranderätt blir endast tillsynes en förbättring som dessvärre saknar betydelse för det kommunala inflytandet. Om kommuner, som vi tycker, ska kunna ha ett verkligt inflytande behöver de få en äkta rättslig status för att bevara allmänhetens intresse. Vi ser att demokratin urholkas när man endast får yttra sig utan att kunna säga ifrån. Enligt vår mening är en kommunal vetorätt det enda sättet att säkerställa det allmänna rättsmedvetandet, och vi har medhåll i denna punkt från flera kommuner.

Avsnitt 14.4.3 Gällande arbetsplaner till länsstyrelsen och kommunen

9. Inför ett krav på samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Vi menar att argumenten som framförs av Riksantikvarieämbetet, SKL och miljödepartementet väger tyngre än det som anförs av utredaren och håller med deras krav på samråd. När det enligt utredningen redan idag finns länsstyrelser som använder sig av denna möjlighet kan den likväl lagstadgas. Det räcker inte, liksom är fallet med yttranderätten om undersökningstillstånd, att få information om en gällande arbetsplan. Istället behöver kommuners och länsstyrelsers lokalkännedom och övrig sakkunskap användas för att få bästa möjliga arbetsplan, inte minst för att utesluta allvarliga miljörisiker.

Avsnitt 14.5 Information till länsstyrelsen och kommunen

Inget att erinra.

Avsnitt 15 Avgifter vid förlängning av undersökningstillstånd

Inget att erinra.

Avsnitt 16 Skyldighet för sökanden att informera den allmänhet som kan antas bli berörd om planerat arbete

Inget att erinra.

Avsnitt 17.1 Alunskiffer

10. Större hänsyn tas till alunskifferns miljöpåverkan i och med att det kommunala inflytandet på beslutsprocessen stärks.

11. Om alunskiffern ska tas bort ur lagtexten behöver listan med koncessionsmineral kompletteras.

Alunskiffer är en väldigt speciell och mycket gammal bergart som finns i flera områden i Sverige, bland annat i Skåne. Förekomst finns även i Jämtland, Lappland, Närke, Västergötland, på Öland och i Östergötland. Som utredaren helt rätt påpekar utgör idag prospektörernas intresse alunskifferns innehåll och inte själva skiffern. Han drar slutsatsen att alunskiffer inte längre ska tillhöra listan med koncessionsmineral så att det i stället ska anges vilket ämne som undersöks, vilket kan anses vara positivt. Det kan dock konstateras att inte samtliga beståndsdelar som ingår i alunskiffern finns med i minerallagens lista. Uran, molybden, vanadin, järn, arsenik, kvicksilver, krom, koppar, mangan, nickel, bly och zink tillhör koncessionsmineralerna, medan aluminium, kalium, natrium, magnesium, kalcium, kadmium, organiskt kol, kerogen och svavel inte omnämns i minerallagen.

Situationen som uppstår när en prospektör visar intresse för någon av de i lagen inte omnämnda beståndsdelarna när alunskiffer inte längre utgör ett koncessionsmineral är med det lagda förslaget fullständigt ohållbar. Så sent som på 90-talet pågick försök att prospektera aluminium i Skåne.

Vi vill vidare erinra om risken det innebär att överhuvudtaget röra alunskiffern. Med tanke på dess omfattande innehåll av hälsofarliga ämnen utgör kontakt med luft och vatten ett stort hot för mark och vatten i omgivningen, inte endast i samband med borrhning efter olja och gas som anges i utredningen i avsnitt 4.2.6.